

Latvija var! Nevar neizdoties

Jana Gavare, Db

07.06.2009 11:16

Latvijas mikrobiologi strādā pasaules līmenī, — uzskata zinātniece, firmas Bioefekts dibinātāja un vadītāja Anita Lielpētere.

Pasaulē ir tikai 31 mikroorganismu kultūru kolekcija, un viena no tām atrodas Latvijā. «Šādas kolekcijas nav ne Skandināvijas valstīs, ne citur Baltijā. Tā glabā vairāku paaudžu mikrobiologu darba rezultātus un ir garantija tam, ka varēsim turpināt zinātnisko darbu,» saka Anita Lielpētere.

Viņas vadītajā firmā Bioefekts tiek pētīti lauksaimniecībā nozīmīgi mikroorganismi, ko tālāk izmanto bioloģisko augu aizsardzības un mēslošanas līdzekļu ražošanai. Anitai Lielpēterei pieder astoņi patenti mikrobioloģisko preparātu izstrādē. Zinātniece uzsver, ka tā tiek turpināts izcilā mikrobiologa un agronoma, Latvijas Lauksaimniecības universitātes profesora Alfrēda Kalniņa darbs.

▣ Anita Lielpētere (Foto: Vitālijs Stīpnieks, DB)

«Latvijas brīvvalsts laikā augsnes mikrobioloģiskajai izpētei tika pievērsta ļoti liela uzmanība. Profesors Kalniņš viens no pirmajiem sāka pētīt procesus, kas notiek augsnē, un izdalīja mikroorganismus, kurus pavairojot un atdodot atpakaļ augsnei, var iegūt veselīgākus augus un bagātāku ražu. Jau 1936. gadā Latvijā tika izveidots pirmais mikrobioloģiskais preparāts, kas bija paredzēts āboliņa kultūrām,» stāsta Anita Lielpētere.

Bizness kā svešvārds

Firma Bioefekts darbojas kopš 1993. gada. Lielāko mūža daļu, no 1965. gada, nostrādājusi zinātnes pasaulē — Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas institūtā — pārmaiņu laikos Anita Lielpētere izlēma dibināt savu uzņēmumu.

«Institūts reorganizējās, un katrs darīja to, ko atrada par vajadzīgu. Manā gādībā bija mikroorganismu kultūru kolekcija, gadsimta darba rezultāts, kas bija jāliek lietā. Tas nebija vienkārši, man bija jau 50 gadi, bet es izvēlējos dibināt savu uzņēmumu, jo ticēju, ka mikrobioloģija var palīdzēt Latvijas zemei. Ja ļoti tic, tad nevar neizdoties. Šajā darbā rezultāts ir acīmredzams. Nebija par ko šaubīties.»

Iespējams, pārliecību par savu varēšanu deva arī ilggadīgā pieredze, nodarbojoties ar sporta dzīves organizēšanu Zinātņu akadēmijā. «Lai darbotos

biznesā, sportošana ir vajadzīga. Šobrīd gan mans «sports» ir iešana no mājām Tallinas ielā uz darbu Pārdaugavā kājām. Tas prasa tieši vienu stundu.» Vārds «uzņēmējdarbība» tolaik bija svešvārds, tagad atzīst firmas Bioefekts vadītāja. «Nevarētu teikt, ka sākumā es biju ļoti veiksmīga kā uzņēmēja. Mūsu pirmais produkcijas iepakojums bija briesmīgs — stikla pudeles ar uzlīmēm, kas drukātas ar rakstammašīnu. Par to nedomājām, jo strādājām pie satura, un arī zemniekiem, kas ir mūsu galvenie klienti, svarīgākais bija saturs, nevis forma. Tagad gan šīs pudeles var novietot uzņēmuma muzejā. Dzīve piespieda mainīties, lai veikalu plauktos varētu konkurēt ar skaisti noformēto ārzemju produkciju.»

Lekcijas tirgus laukumā

Par zemniekiem deviņdesmito gadu sākumā kļuva dažādu specialitāšu pārstāvji, gan matemātiķi, gan fiziķi. «Agronomi starp viņiem bija mazākumā,» atceras Anita Lielpētere, stāstot, ka daudz nācies nodarboties ar zemnieku izglītošanu par bioloģiskajiem līdzekļiem.

«Ķīmizācijas ēra strauji ienāca arī mūsu valstī, bet mēs nešaubījāmies, ka bioloģiskie līdzekļi ir daudz pārāki par ķīmiskajiem. To priekšrocība ir tā, ka tie iedarbojas ļoti specifiski, iznīcina kaitīgos mikroorganismus, bet neiedarbojas ne uz slieku, ne vardi, ne citu dzīvu radījumu. Raža izaug veselīga, un vienlaicīgi tiek veicināta apsākšanās, ziedēšana, ražas ātrāka ienākšanās,» skaidro uzņēmēja.

«Strādājot zinātnē, lielā mērā bijām izolēti no prakses, dzīvojām paši savā valstībā. Institūta laikos man nekādas saskarsmes ar zemniekiem nebija, tāpēc sākumā biju pārsteigta par to, ka daudzi zemnieki bija izvēlējušies ķīmiskos līdzekļus, un pat nezināja, ka jau pirmās brīvvalsts laikos ir lietoti bioloģiskie preparāti ražas uzlabošanai. Strādājot institūtā, man likās, ka to taču zina katrs, bet laikam jau zinātnieki bieži vien vienkārši neprot izskaidrot savu darbu.»

Anita Lielpētere sākusi ar «lekciju lasīšanu» tirgus laukumos. «Darīju visus darbus, izgatavoju korķus, mazgāju traukus, lasīju zinātnisko literatūru.» Arī tagad viņa uzskata, ka nav tāda — melnā darba. «Visi darbi ir skaisti. Mūsu firmā nav ne pirmā, ne pēdējā jeb — visi ir pirmie un visi ir pēdējie, jo mēs visi atrodamies vienā laivā. Grīdas mazgāšana man ne sevišķi patīk, bet arī to es daru, kad vajadzīgs.»

Ar pilnu jaudu

Sākumā Bioefektā bijis «pusotrs darbinieks», tagad to skaits izaudzis līdz desmit. Apgrozījums, lai arī nav desmitkārtšojies, tomēr arī ir pieaudzis vairākas reizes, un pagājušajā gadā tas bija 100 tūkst. latu. «Pieprasījums ir palielinājies, un plašāks kļuvis arī klientu loks. To sekmē sabiedrības noskaņojuma maiņa un vēlēšanās nepiesārņot dabu ar ķīmiju. Redzam, ka cilvēki vairāk sāk pievērsties veselīgam dzīves veidam.»

Bioefekta bioloģiskos preparātus nelielā apjomā pārdod arī Igaunijā un Lietuvā, kopš pagājušā gada — Lielbritānijā. Apsviedīgie igauņi ar Bioefekta preparātu palīdzību izgatavo kompostu, ko pēc tam ved pārdot uz Latviju. «Sapratām, ka ir jāizmanto mūsu ģeogrāfiskais tuvums Lietuvai un Igaunijai, tāpēc jau no firmas dibināšanas brīža bija doma produkciju tulkot igauņu un lietuviešu valodā, tomēr ļoti lielu vērību līdz šim tam neesam pievērsuši. Tirgus iekarošana nav viegla lieta, un tepat Latvijā mums vēl ir daudz ko darīt, tāpēc joprojām vairāk domājam par Latvijas patērētāju.»

Anita Lielpētere atzīst, ka šobrīd viņas uzņēmuma jauda jau ir izsmelta, apmierinot Latvijas zemnieku vajadzības. «Mūsu klienti ir gan mazdārzīņu īpašnieki, gan bioloģiskie zemnieki, gan istabas puķu audzētāji. Ja mēs vēlētos nodarboties arī ar ārzemju pasūtījumiem, tad ražotne būtu jāpaplašina. Mums tomēr pirmajā vietā ir Latvijas lauki, turklāt jāņem vērā, ka katrā zemē ir savi mikroorganismi. Tie, kas ir dienviņu zemēs, pie mums neaugs, un otrādi.»

Zeme ir bagātība

Jauna preparāta izveidei vajadzīgi vismaz trīs gadi. «Idejas darbam rodas kopā ar zemniekiem. Piemēram, pašlaik ir svarīgi ražu ne tikai izaudzēt, bet arī

saglabāt. Atklājām, kā ar mikroorganismu palīdzību var apturēt dārzu bojāšanās procesu, tiem glabājoties pagrabā. Tāpat, kad kādam zemniekam bija problēmas ar rožu audzēšanu, to pētot, izdalījām jaunu mikroorganismu kultūru. Allaž būs jaunas infekcijas, un būs jāgudro jauni paņēmieni, kā tās apkarot. Attīstība ir nepārtraukta.»

Uzņēmējdarbībā ir svarīgi ātri reaģēt uz apstākļiem, saka Bioefekta vadītāja. «Ja kāds preparāts nav vajadzīgs, tad mēs to ātri izņemam no ražošanas. Mums arī nav lieka darbaspēka. Katrs darbinieks zina, ko viņš dara, turklāt ir zināmā mērā universāls — jebkurš var jebkuru aizvietot. Tāda darbinieku staigāšana vai atlaišana pie mums nav notikusi. Katrs darbinieks ir ļoti vērtīgs un katrs ir atbildīgs par savu darbu. Tomēr mikrobioloģijas laboratorijā nekādas demokrātijas nav. Ir jādara tas, kas jādara, vai tas patīk vai nepatīk.»

Runājot par valsts atbalstu, Anita Lielpētere saka — «ir patīkami, kad valsts neiejaucas uzņēmējdarbībā, ar pārējo tiks galā paši». «Šopavasār dzirdēju, ka zemnieki par ekonomisko krīzi zināmā mērā ir pat priecīgi, jo bērni un mazbērni atgriežas laukos. Tas nozīmē, ka zeme būs apstrādāta, un tā ir lielākā mūsu bagātība. Katrai nācijai zeme ir svēta lieta. Varbūt šī krīze sekmēs atgriešanos pie īstām vērtībām. Materiālās vērtības nav nekas pret zemi.»

Mazs cinītis

Dzimusi rīdziniece, Anita Lielpētere vasaras pavadījusi laukos, savas tantes saimniecībā Limbažu rajonā. «Paguvu vēl arī govīs ganīt, un lauku dzīvesveids man bija ļoti tuvs. Pārdzīvoju saimniecības atņemšanu un lauku likvidāciju padomju gados, un tas zināmā mērā ietekmēja manu izvēli par labu bioloģijas studijām. Sapratu, ka bioloģija nemainīsies, tā ir vienāda visos laikos. Dzīvie organismi politiku nesaprot, tāpēc tas likās kas ļoti paliekošs. Bioloģijas fakultātē man bija brīnišķīga pasniedzēja, mikrobioloģe Līvija Vulfa. Viņa ar savām aizrautīgajām lekcijām spēja pārliecināt, ka nav skaistākas specialitātes par mikrobioloģiju.»

Kur slēpjas mikrobioloģijas skaistums? «Augsne ir dzīvs veidojums, pilns ar neapbruņotai acij neredzamām sīkbūtnēm tūkstošās milimetra daļas lielumā. Skaisti ir tas, ka kaut kas tik maziņš var tik daudz izdarīt. Mazs cinītis gāž lielu vezumu — man liekas, ka tas teikts par mikroorganismiem.»

Vizītkarte

Anita Lielpētere

Bioloģijas zinātņu doktore, SIA Bioefekts dibinātāja un vadītāja

Dzimusi Rīgā 1943. gadā

Izglītība Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte

Darba pieredze Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas institūts

Vaļasprieks ceļošana